

לישועתך קנייתי

על שולחנו של הגאון המקובל
איש האלקים הרב שמשון חיים בן הרב נחמן מיכאל נחמני זי"ע
מחבר הספרים הקדושים זרע שמשון ותולדות שמשון

פרשת וישב - חנוכה תשפ"ד | גליון מס' 243

בלשוננו.

(זרע שמשון פרשת וישב, מאמר ג)

וימכרו את יוסף לישמעאלים בעשרים

כסף. (בראשית לו, ט)

טעם נפלא בדרך הפשט, נוכל לתת בדבר, מדוע מכרו האחים את יוסף, דווקא במחיר של עשרים כסף.

כי הנה הסיבה לקנאת האחים ביוסף, היתה בשל כתונת הפסים, שעשה יעקב אביהם רק ליוסף. וכמו שאומרת הגמרא (מגילה טז), 'בשביל שתי סלעים מילת, שהוסיף יעקב ליוסף יותר משאר בניו, נתקנאו בו אחיו, והתגלגל הדבר וירדו אבותינו למצרים'.

לכן מכרו את יוסף בעשרים סלעי כסף, כדי שיגיע לכל אחד שתי סלעים, ויוכלו לתפור כתונת פסים, עבור כל אחד מהם.

(זרע שמשון פרשת מקץ, מאמר יז)

חנוכה

'פרסומי ניסא עדיף לן לאקדומי', (-)
עדיף לנו להקדים את ביאור פרסום הנס,

לפני ביאור פרשת מקץ). (לשון רבינו צפתיחה
לפסקת מקץ)

יוסף ומלכות יוון זה לעומת זה איני יודע למה צריך
פה כותרת. י.מ.ו.

הנה חג החנוכה יש לו שייכות גדולה, לעניינה של
מכירת יוסף. וכפי שגילה לנו בעל 'מגלה עמוקות'
(אופן סו ואופן ריג), כי בימי מלכות יוון, התעורר שוב
עוון מכירת יוסף. רמז לדבר, כי 'מלך יוון' בגימטריא
'יוסף' (מאה חמשים ושש, שכך מצוי בספרי קבלה
גימטריא של הטומאה היפך הקדושה). ולכן, מידי
שנה בשנה, חלה קריאתה של פרשת מקץ, העוסקת
בהתדיינותו של יוסף עם אחיו, דווקא בימי החנוכה.

ויש להוסיף על דבריו, כי לכן גזר אנטיוכוס לבטל
מבני ישראל, דווקא את מצוות שבת, חודש ומילה,

ויבא יוסף את דיבתם רעה אל אביהם.

(בראשית לו, ב)

כפי פירושו של רש"י, שלוש דיבות הביא יוסף אל
אביו, על אחיו. אחת מהן, שאכלו אבר מן החי. כנגד
דיבה זו לקה יוסף, ששחטו שעיר עיזים במכירתו.

יש להתבונן, מה עונש יש בדבר ליוסף, בכך ששחטו
שעיר עיזים במכירתו. מה אכפת לו בשחיטה זו. וגם
עצם הדבר, צריך ביאור. מדוע אכן שחטו אחי יוסף
שעיר עיזים, בשעת המכירה.

ויש לבאר הדבר, בהקדם מה שכתבו המפרשים, (עיני
ספר החינוך מצווה תנד), לבאר טעם איסור אכילת
אבר מן החי, כדי שלא תושרש בנו המידה המגונה של
אכזריות, הכרוכה בתלישת אבר מן הבהמה בחיותה.

לאור זאת יש לנו לומר, כי יוסף חשש, שמא סובר
יעקב ששנאת אחיו כלפיו, נובעת מכך שראו בו דבר
עבירה ובשל כך, מצווה לשנוא אותו, (ראה פסחים
ק"ג:). לכן סיפר יוסף לאביו, כי אחיו אוכלים אבר
מן החי, וכי יש בהם ממידת אכזריות. וממילא, אף
שנאתם אליו נובעת, רק ממידת אכזריות, ולא מחמת
איזה דבר עבירה שמצאו בו.

לכן בעת שמכרוהו, שחטו שעיר עיזים, על מנת לטבול
בדמו את כותנתו. כי כאשר 6

סבור יעקב שחיה רעה אכלתהו, וודאי יסיק מכך
שיוסף חטא, כאשר הביא איליו את דיבת אחיו. או אז,
תתברר לו למפרע האמת, כי אין בהם מידת אכזריות.
ומדוע יסיק כך יעקב, כי הלא אין חיה רעה שולטת
באדם, אלא אם כן נדמה לה כבהמה, מחמת חטאיו
(ראה שבת קנא:). ועוד, שהמספר לשון הרע, זהו אכן
עונשו, להיאכל על ידי חיה רעה. וכמאמר חכמים
(פסחים ק"ח), שראוי להשליכו לכלבים.

ובאמת לשיטת השבטים, הם נהגו כאן במידת
הרחמנות. כי אם אכן סיפר עליהם יוסף לשון הרע,
הותר להם להרגו מצד הדין. ורק ממידת רחמנות
שהיתה בהם, מכרוהו ולא הרגוהו.

וזהו מה שלקה יוסף בשחיטת השעיר. כי התפרסם
על ידו, שאחיו הם בעלי רחמנות והוא זה, אשר חטא

מעות חנוכה מוסרים לתולדות שמשון ומתברכים בכל הישועות

(ראה מגילת אנטיוכוס). משום ששלושת המצוות הללו, הן אשר מכפרות על חטא מכירת יוסף. על השבת אמרו חכמים, (מובא בילקוט חדש, ערך גלות אות יג), שכאשר יצאו בני ישראל ממצרים, נתן להם הקדוש ברוך הוא את השבת, שהיא מידתו של יוסף (זוהר) חדש כי תשא, עג). כדי שתכפר להם על חטא מכירתו. בראש חודש, הלא נצטוונו בתורה להקריב שעיר עיזים לחטאת. ומובא בזוהר הקדוש (רמח. ברעיא מהימנא), ששעיר זה הוא כנגד יוסף. ויתכן לבאר ולומר, כי קרבן זה בא לכפר, על העוון של שחיתת שעיר עיזים על ידי אחי יוסף, בעת מכירתו. ומטעם זה, מקריבים אותו בשנים עשר ראשי חודשים, שהם כנגד שנים עשר השבטים, אשר חטאו במכירתו. ואף ששבטי יוסף ובנימין, לא חטאו במכירה, כבר מצינו בפר העלם דבר של ציבור (הוריות ה.), שגם שבטים שלא חטאו, מביאים אף הם פר, כדי לכפר על אחיהם שחטאו. ומצות מילה, הלא היא המצווה המסמלת יותר מכל, את מידתו של יוסף. וראיה לדבר, שהרי בשנות הרעב במצרים, כאשר באו המצרים לבקש מיוסף שיכלכלם, התנה עימם שימולו עצמם ורק אחר כך, הואיל לכלכל אותם, (ראה רש"י להלן מב, נה).

(זרע שמשון חנוכה - מקץ, מאמר א)

במצוות אחרות. והוא, שחילקו חכמים את אפשרויות קיומה, לשלוש דרגות: א. עיקרה של המצווה, ב. דרגת מהדרין, ג. דרגת מהדרין מן המהדרין. וצריך תלמוד, מדוע אכן שונה מצווה זו, מכל שאר המצוות.

ויש לבאר טעם הדבר, בשני אופנים. א. משום שאנו מדליקים נרות חנוכה, זכר לעבודת ההדלקה במנורת המקדש, (עיין רמב"ן ריש פרשת בהעלותך). וכן, זכר לנס שנעשה במנורת המקדש, בימי החשמונאים. והנה מובא במדרש (במדבר רבה טו, א), כי כמה פעמים הזהירה התורה על הנרות ועל הדלקתן בשמן זית וך. 'ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך שמן זית וך כתית למאור להעלות נר תמיד', (שמות כז, כ); 'על המנורה הטהורה יערוך את הנרות לפני ה' תמיד', (ויקרא כד, ד); 'בהעלותך את הנרות אל מול המנורה יאירו שבעת הנרות' (במדבר ח, ב) - 'זה שאמר הכתוב (ישעיה מב, כא), ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר'. לכן, תקנו חכמים במצות נר חנוכה, שלוש אפשרויות לקיימה. כנגד שלוש הפעמים, שנצטוונו בתורה על מצות הדלקת המנורה. רמז יש בדבר, כי תיבת 'ויאדיר', דומה בהגייתה ללשון 'הידור'.

ב. עוד יש לומר, על פי מה שאמרו בגמרא (עבודה זרה מג.), שבני חשמונאי עשו שלוש מעלות במנורה. בתחילה, מיד אחרי שניצחו את היוונים, עשו מנורה משפודין של ברזל. מאוחר יותר, חיפו את אותם שפודים בפעץ. משהעשירו, עשו מנורה של כסף. ומשחזרו והעשירו יותר, עשאוה מזהב. וכנגד שלושה הידורים אלו, שעשו החשמונאים במנורת המקדש, תקנו חכמים שלוש דרגות, בקיום מצות נר חנוכה.

(זרע שמשון חנוכה - מקץ, מאמר א)

מצוות נר חנוכה, נר איש וביתו. והמהדרין, נר לכל אחד ואחד. והמהדרין מן המהדרין, בית שמאי אומרים, יום הראשון מדליק שמונה, מכאן ואילך פוחת והולך. ובית הלל אומרים, יום הראשון מדליק אחד, מכאן ואילך מוסיף והולך. (סכת מא)

מצאנו במצוות נר חנוכה, דבר חידוש שלא נמצא כדוגמתו

לשון חכמים - הלל

פסוק 'אהבתי כי ישמע ה' את קולי תחנוני' (תהלים קטז, א).

קשה דהיה לו לומר "תאבתי" (-רציני, ביקשתי). דמה ענין אהבה לכאן. וזאת היא הקשיא שהרגיש רבא (פסחים קיח, ב), ונתרץ אימתי אני אהובה לפניה וכו', כמו שכתבו המפרשים ו"ל. ועוד היה אפשר לומר, שרצה לרמז מה שמצינו בכתבי הרב (-האר"י) ו"ל, שיש לו לאדם קדם תפלתו לקבל עליו מצות 'אהבת לרעה כמוד', שאם לא כן אין תפלתו מקבלת. ולכן אמר הכתוב 'אהבתי' בלבי כל בני האדם, כשאני רוצה שישמע את קולי תחנוני'.

ועם זה יובן מה שאמרו ו"ל בפרק ג' דסנהדרין (כו, ב) כל שלא דבר עמו שלושה ימים באיבה, לא נחשדו ישראל על כך. דקשה, מאי שנא חטא זה מכל שאר חטאים, מאי טעמא לא נחשדו. אלא, דהואיל שכל אדם מישאל צריך לקבל עליו מצות 'אהבת' וכו' קדם תפלה, לא נחשדו להיות להם שונאים. והאי דנקט שלושה ימים וצלה קאמר רבי יהודה לא נחשדו ישראל על כך, ולפי דרפנו אפלו יום אחד אינו חשוד הואיל שבכל יום קדם תפלתו צריך לקבל עליו וכו'. יש לומר, שלפעמים יש מי שלא יתפלל שלושה ימים, כגון הנבא מן הדרדך אל יתפלל שלושה ימים, לפי שאין דעתו מושבת עליו